

UNELE CONSTATĂRI ȘI PROPUNERI CU REFERIRE LA EVIDENȚA CENTRALIZATĂ A PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL

IOAN OPRÎȘ

Consiliul Culturii și Educației
Socialiste

Stadiul în care ne găsim, analizat cu spirit critic și dorință de perfecționare, oferă sistemului de evidență a patrimoniului cultural național, validat de o practică intensă timp de 2 ani, capacități multiple de dezvoltare și adecvare la interesele cercetării, documentării și informării, specifice domeniului de referință, în unitățile muzeale, în biblioteci și oficii pentru patrimoniul cultural național.

Pornind de la următoarele calități — caracteristici generale, obligatorii, ale sistemului național — și anume :

- unitatea purtătorilor de informații utilizați ;
- capacitatea de dezvoltare a itemurilor cuprinse în fișele-document și de completare a setului actual ;
- caracterul „deschis” al informației înscrise prin descriptori ;
- elementele perfectibile de ordin semantic și metodologic, mai ales în ceea ce privește prezentarea caracteristicilor cronotipologice ale diverselor categorii de bunuri,

se remarcă existența, încă, a unor posibilități de optimizare ce țin, în general, de factorii materiali, de organizatorii sistemului și, bineînțeles, de cei ce sînt angrenați în întocmirea documentației de evidență.

Posibilele deficiențe ale funcționării sistemului adoptat, se datorează stadiului empiric în care se află domeniul evidenței în principalele științe ce au ca obiect cultura materială, precum și modului personal, individualizat, fără respectarea metodologiei, în care cercetători, muzeografi și alți specialiști, au înțeles să realizeze, să consemneze și să prezinte toate datele cerute de documentele evidenței bunurilor din patrimoniul cultural național.

Precizăm că aspectele negative ce se desprind din cele de mai sus — incoerența, conformalizarea, absența indicilor bibliografici și a informației privind anamneza și starea de sănătate etc. — conduc la pierderi, uneori irecuperabile, de informație. În consecință, ca mijloace de perfecționare a sistemului, propunerile constructive se bucură de o bună primire, cele de față necesitînd a fi completate și testate pentru validarea și eventuala lor aplicare în practică.

În prezent, sistemul de evidență acționează, încă, fără o serie de legături funcționale care să permită alimentarea și ținerea sa la zi. Ca atare, importante date cu caracter de corecție, completare sau actualizare a informației se sustrag consemnărilor și înregistrărilor în circuit. Aceste aspecte se datorează modului în care funcționează fișierul central, precum și felului în care sînt concepute legăturile sale.

Practic, procesul de evidență se bazează pe acumularea continuă de fișe analitice, fișe de conservare, dosare de restaurare și, bineînțeles, documentație aferentă.

Pentru valorificare, atît ca mijloace de evidență în sine, cît și ca informație furnizată pentru alți factori, considerăm oportună proiectarea unei formule organizatorice. Trei segmente, evidență, avizare, conservare, corelate între ele, pot face serviciul de a conexe și totodată, de a satisface cererile, de diverse tipuri, formulate pe compartimente, spre a fi transmise ulterior celor interesați. Exemplificăm cu următorul caz : se avizează, la cererea institutului de proiectare X, proiectul privitor la sistematizarea zonei munților Orăștiei. În vederea realizării obiectivelor și atribuțiilor celor 3 compartimente, cererea de informație se adresează profilat specificului fiecăruia, în scopul obținerii unor date legate de conservarea-restaurarea siturilor și bunurilor mobile afectate. După furnizarea informațiilor, fiecare compartiment acționează conform atribuțiilor sale, iar informația generală (proiect de sistematizare, proiect de cercetare etc.), cu documentația ei, se stochează în fișierul central. Organizată în acest mod, activitatea permite feedbackul și stocajul controlat a tuturor documentelor, (fig. 1).

Formele de subordonare pe compartimente și relația dintre acestea se proiectează în conformitate cu o altă schemă, prin care se poate urmări structura ca atare a fișierului central, cu funcțiile sale cumulate de depozit de documente, spațiu afectat studiului în vederea clasării diferitelor bunuri culturale, spațiu de documentare și de cercetare la sală a documentelor (fig. 2).

O astfel de organizare impune completarea obligatorie a cadrului organizatoric cu funcții de documentariști și de arhivar general, ca și pentru fototecă și sectorul de reproducere foto.

Un sector special, ce trebuie organizat la nivel național de către compartimentul de specialitate din Consiliul Culturii și Educației Socialiste corelînd toate eforturile de ocrotire a patrimoniului monumental, este cel destinat monumentelor istorice. Acest sector ar însuma următoarele categorii de documente :

- fișe analitice de evidență de monument, ansamblu, rezervație și pictură murală ;
- relevee, planuri, ridicări topografice, hărți ;
- documentație fotografică ;
- documentație uzuală (rapoarte, note etc.).

Îzvoarele care produc și alimentează informația din acest domeniu sînt oficiile pentru patrimoniul cultural național, muzee, institutele de cercetare și proiectare, diferiți titulari sau beneficiari ai lucrărilor de restaurare (consilii populare, agenții de turism și comerț, instituții industrial-edilitare etc.). Circuitul informației pleacă și parcurge, la nivel

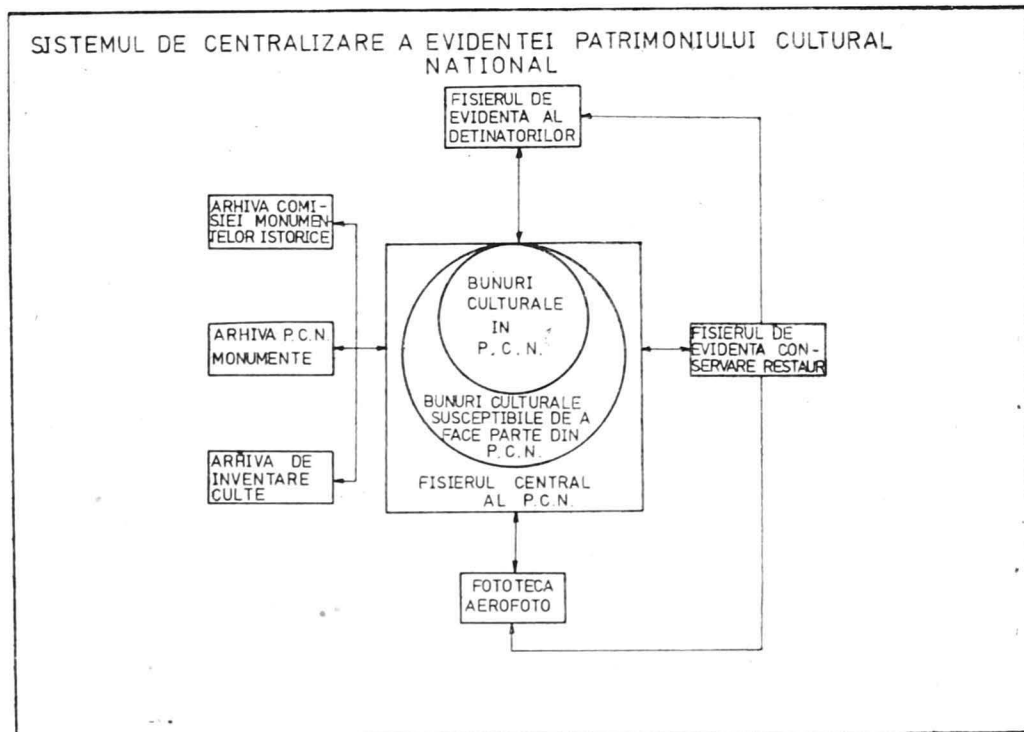

Fig. 1

central, fazele de proiect — avizare — execuție — recepție, ele consemnându-se în documente, care trebuie să fie depozitate în corelație, pentru o cât mai ușoară regăsire, în fișierul central.

Cumulind în tezaurul său, informații cu specific de evidență (deținător, localizare, tip, diverse forme de mișcare, frecvență), de cercetare, privitoare la starea obiectului (conservare, restaurare), documentare (fotografice, cartografice, raport, inventare sau acte administrative), care privesc atât bunurile mobile cât și cele imobile, fișierul central permite o prezentare completă a unui bun patrimonial, oferind date, diverse ca interes, unei categorii mari de solicitanți; totodată, se stabilește o metodologie unitară a tuturor celor ce furnizează informații utile funcționării domeniului, ca și celor ce beneficiază de exploatarea acestora.

În același regim de exploatare, considerăm că trebuie să punem problema organizării fișierului oficiului județean pentru patrimoniul cultural național, centru teritorial de teaurizare, îmbogățire continuă și cercetare a fondului cultural județean și, respectiv, al municipiului București. Aceste fișiere cumulează informații asupra celor 5 categorii de deținători: instituții de stat nespecializate, instituții de stat specializate (muzee, biblioteci), organizații obștești, culte religioase și persoane fizice, informații ce interesează un public extrem de variat, începând cu specialiștii și terminând cu organele de presă și televiziune.

Fișierul unui oficiu se organizează, în primul rînd, pe criterii ce permit regăsirea informațiilor privitoare la bunurile deținute de categoriile

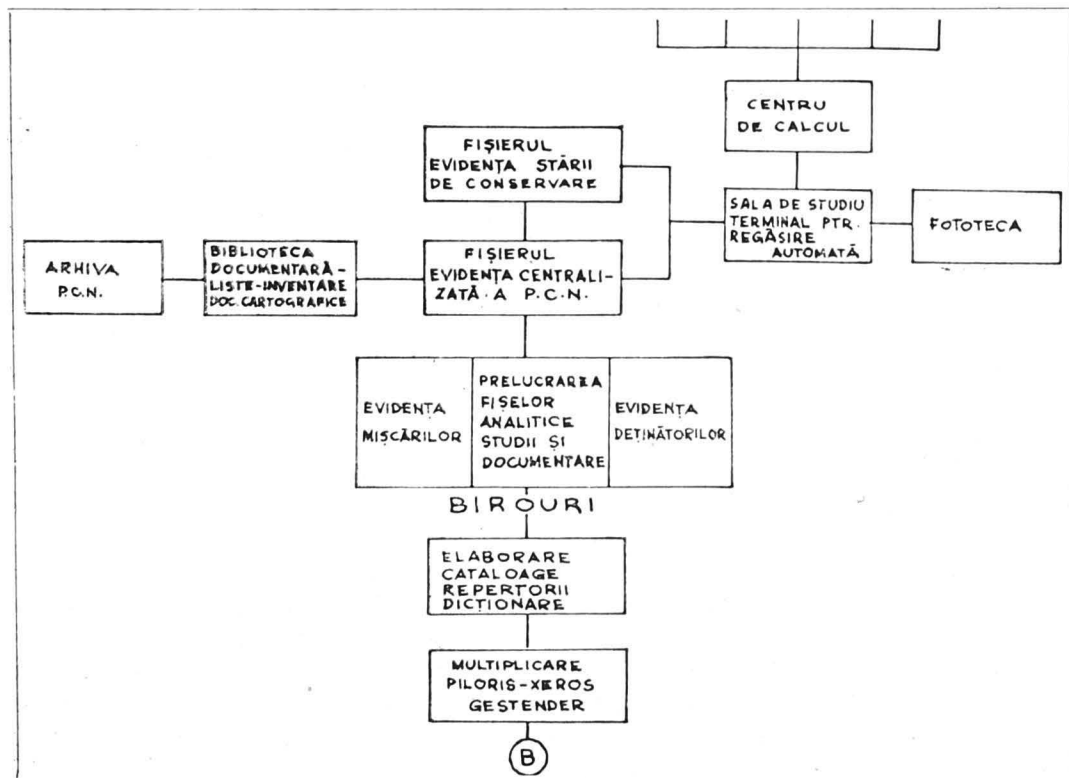
precizate mai sus, utilizând în acest sens principiile cele mai adecvate (ex. pentru culte : pe parohii și categorii de bunuri ; pentru alte instituții și organizații obștești : localizare și categorii ; pentru persoanele fizice : pe localizare, inclusiv pe sectoare și categorii). Un fond special va cuprinde evidența bunurilor din muzeele situate în arealul respectiv, care dețin de regulă marea majoritate a bunurilor.

În cadrul acestor fișiere un rol deosebit va fi acordat corelației între segmentele evidenței propriu-zise, evidenței stării de conservare-restaurare și a documentațiilor fotocartografice ; totodată se va avea în vedere stabilirea de relații clare între fișierele de secții, în cazul unităților mari și cu profil mixt, și de unități, astfel ca permanent, în mod reciproc, să se permită ținerea la zi a informației stocate.

Fișierele de oficii trebuie să funcționeze în spații adecvate, organizate pe funcții specializate : stocaj, consultare, regăsire, prelucrare, special amenajate în funcție de volumul de documente etc. Ele pot fi compartimentate astfel :

- spațiu special, cu condiții de păstrare și securitate, destinat fișierului propriu-zis, cuprinzând sectoare pentru documente clasate, în curs de control și înaintare spre forurile centrale și documente noi ;
 - sală pentru cercetarea diverselor documente ;
 - spațiu afectat fototecii și arhivei de documente cartografice.
- Tot aici poate fi organizat sectorul documentelor de referință — rapoarte de cercetare, proiecte, alte documente de cercetare etc. Acest

Fig. 2

model nu exclude, ci obligă la organizarea corespunzătoare a fișierului de secție și unitate.

Acolo unde oficiul pentru patrimoniul cultural național funcționează în județe cu o singură unitate muzeală, cea județeană, nu se vor dubla eforturile decât în cazul existenței unor secții cu patrimoniu foarte numeros.

În toate cazurile se impune profilarea unui specialist în problemele informării documentare, astfel ca exploatarea documentelor fișierului central să decurgă în mod corespunzător; acesta își va institui, în afara formelor precizate în norme până acum, un sistem de urmărire (registru) privitor la cererile adresate pentru consultarea și cercetarea documentelor de evidență.

Desigur că pentru funcționarea ca atare a modelului propus se impun încă eforturi de ordin organizatoric și completări ale documentelor de evidență, mai ales în ceea ce privește tipizarea acestora în cazul rapoartelor de cercetare și de teren, a celor documentar-carto-fotografice, unele dintre ele propunându-ni-se atenției încă cu prilejul prezentei consfătuiri. Considerăm, totodată, că trebuie subliniate câteva obligații care au caracter de condiționare pentru funcționarea sistemului și care-i implică pe toți cei care contribuie la dezvoltarea lui.

1. Ca regulă general-valabilă a condițiilor de funcționare a unui astfel de bloc informațional se precizează obligația virtualilor abonați — solicitanți sau beneficiari ai unor importante informații (în speță institutele specializate, inclusiv cele de cercetare din sistemul academiilor și ministerelor — avem în vedere mai ales pe cele de istorie și arheologie, artă, biologie, etnologie-dialectologie, arhitectură) — de a-și corela propriile sisteme de evidență cu cel național, de a folosi și completa obligatoriu purtătorii de informații în activitățile practice de teren legate de cercetarea patrimoniului cultural național.

2. Instituirea unui regim obligatoriu de circulație a mijloacelor de informare — de altfel prevăzute de Legea ocrotirii patrimoniului cultural național — constând în câteva inele de control, respectiv depunerea anuală a documentelor de cercetare (raport preliminar, inventar de descoperiri, carnet de șantier, fișe de teren), susținerea publică a rapoartelor preliminare și valorificarea acestora în volume de studii și cercetări profilate pe domenii și cu ediție anuală.

3. Constituirea unui sistem național model „bancă culturală a patrimoniului cultural național” care, prin racordarea de tip telex, să mențină la zi informația din acest domeniu, sistem la care să fie conectate și institutele de cercetare de profil.

Consemnând o etapă de maximă importanță în dezvoltarea unei activități moderne, calificate prin atributul eficienței, considerăm că întreaga rețea muzeală și sectoarele implicate în cercetarea zestrei noastre culturale au obligația de a contribui printr-o activitate susținută la dezvoltarea și perfecționarea sistemului de evidență a bunurilor culturale, mai ales acum, în pragul confruntării acestuia cu mijloacele cele mai avansate ale științei și tehnicii.

De altfel, în contextul revoluției tehnico-științifice contemporane, acțiunea de modernizare a mijloacelor de evidență a bunurilor culturale se înscrie ca o preocupare atentă a factorilor de răspundere, atât pe plan național, cât și mondial. Amintind reuniunea recentă (4—8 oct. 1976) de la Barcelona, care a întrunit un număr de 7 țări (R.F.G., Spania, S.U.A., Franța, Japonia, Anglia și Suedia) ai căror specialiști au dezbătut pe tema „Metode moderne de inventariere a bunurilor culturale mobile” ca și constituirea la Nairobi, în toamna anului 1976 (26 nov.) a „Comitetului pentru patrimoniul mondial” compus din 15 state, organism creat cu scopul declarat de a întocmi o listă a bunurilor de valoare excepțională, ca și a celor aflate în pericol, remarcăm actualitatea problemelor puse în fața celor ce activează în sectorul bunurilor culturale din sistemul românesc, necesitatea perfecționării și modernizării mijloacelor de evidență. Decurge de aici obligația tuturor factorilor de a continua, în ritm susținut, activitatea de întocmire a evidenței centralizate de stat în vederea creșterii posibilităților de valorificare științifică și cultural-educativă, a instituirii unui sistem modern, și totodată științific, de ocrotire a patrimoniului cultural național.

SEVERAL CONSIDERATIONS AND SUGGESTIONS REGARDING CENTRALIZED REGISTRATION OF NATIONAL CULTURAL PATRIMONY OBJECTS

ABSTRACT

The centralized registration work of the National Cultural Patrimony is an activity that has been long desired but has started only very recently. Being still at the beginning, the centralization of the registration of National Cultural Patrimony objects has shortcomings that can be surpassed after these three years of experience. The author suggests an ideal model for the informational organization and for the correlation of all the documentary funds that are today at the disposal of those who carry on the evidence work. This regards the archives of historical monuments, the archives of religious objects, the archive of acrophotographic maps for archaeology, iconic library. The author arrives at the conclusion that only by cumulating all these funds into a specialized institution can offer a real research dignity to the registration work.

Data-processing and endowment of a documentary centre with electronic equipment will give the documentation a maximum of efficiency. In order to come to this end routine should be overcome and specialists should be trained in Informatics.

QUELQUES CONSTATATIONS ET PROPOSITIONS CONCERNANT L'INVENTAIRE GÉNÉRAL DU PATRIMOINE CULTUREL NATIONAL

RÉSUMÉ

L'inventaire général du patrimoine culturel national ainsi que la centralisation des informations concernant ce patrimoine est une des actions qui a été longtemps désirée mais qui n'a été mise en pratique que depuis peu. Comme cela arrive à chaque début, on a du faire face à une série de difficultés pratique du point de vue méthodologique qu'on n'a réussi à surmonter qu'à la fin d'une période d'expérimentation durant près de trois ans.

L'auteur propose un modèle idéal du flux informationnel auquel on devrait soumettre tous les fonds documentaires dont dispose aujourd'hui les institutions qui s'occupent du patrimoine culturel national. Il s'agit des archives des monuments historiques, des archives-inventaires tenues par les institutions encadrant différents cultes, de la cartothèque aérophotogramétrique pour les sites archéologiques et différents phototèques. L'auteur fait observer également que seulement grâce à la centralisation des fonds documentaires à l'abri d'une institution centrale, la réalisation de l'inventaire général et le traitement des informations pourrait accéder au statut d'une véritable recherche scientifique.

Le centre documentaire que préconise l'auteur devrait être doté avec un équipement de traitement automatique des informations afin d'assurer une efficacité optimale des recherches. Ceci implique une ambiance de compréhension et un veto inébranlable déclaré à la routine. Ce fait réclame également l'initiation des spécialistes aux méthodes de l'informatique.